

# **Treball de cura i soledat no desitjada:**

**Una aproximació sociològica a l'experiència  
de la soledat no desitjada de treballadores  
de la cura de llarga durada a la llar**

Treball de fi d'Estudis

**Resum executiu**

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Grau en Sociologia

Autora: Estel Puigarnau Pino

Tutora: Sara Moreno Colom

Curs 2023/2024

**UAB**  
Universitat Autònoma  
de Barcelona

La recerca explora el vincle entre el treball de cura (TC) i la soledat no desitjada (SND) en l'escenari actual de la crisi de cures. La SND és una amenaça per a les receptores i proveïdores del TC (Liedo et al., 2021), una responsabilitat feminitzada i marcada per la condició immigratòria (Díaz i Martínez, 2018). Es tracta d'una temàtica que s'ha abordat majoritàriament des del camp de coneixement de la salut pública i la psicologia quantitativament i manca una aproximació sociològica qualitativa. L'interès del treball rau en l'aproximació sociològica i qualitativa a l'objecte d'estudi. La naturalesa subjectiva de la SND comporta que el seu estudi impliqui captar les percepcions subjectives de les persones segons les seves condicions materials d'existència, marcades pel rol de treballadores de la cura remunerades o no.

Teòricament, es parteix de la proposta inclusiva de Thomas (1993) davant la conceptualització de la cura de Finch i Groves (citades a Carrasco et al., 2011) fragmentària i dicotomitzadora, per no considerar el TC més enllà del món informal de la llar i de la dimensió afectiva. Partir de la visió de Thomas (1993) permet definir les condicions en què s'assumeix la responsabilitat del treball de cura (RTC) de llarga durada a adults dependents en la llar per part de treballadores de la cura remunerades i no remunerades i segons ètnia. Al debat teòric al voltant del concepte de cura s'afegeix el debat al voltant dels règims de cura. Inaugurat per Daily i Lewis (2000), es destaca l'aportació del diamant de cura de Razavi (2007) ans permet emfatitzar la comunitat en l'organització social de la cura.

Per altra banda, l'abordatge psicosocial de la soledat com a problema individual i quantificable s'oposa a una aproximació de la SND com a fenomen subjectiu –diferent de l'aïllament social— i com a problema social (Yang, 2019), modern i negatiu (Bound, 2018).

El propòsit de la investigació consisteix a indagar qualitativament com s'articula la relació entre la RTC de llarga durada i la SND. Els objectius específics inclouen (1) *Captar les diferències en l'experiència de la SND considerant la condició d'immigració*, (2) *Desvetllar el vincle entre l'aïllament social i la SND*, (3) *Comprendre la relació entre les dimensions material i afectiva del TC i la percepció de SND* i (4) *Explorar la connexió entre la privadesa de la llar com a context en què es desenvolupa la RTC i la SND*.

Per tal de donar resposta als objectius definits es proposa una estratègia metodològica qualitativa fonamentada en la tècnica de recollida de dades de l'entrevista semiestructurada (Verd i Lozares, 2016). Es dissenya un model d'anàlisi deductiu i es defineixen preguntes específiques: (1) *Com influeix la condició d'immigrant de la cuidadora en l'experiència de la SND?*, (2) *De quina manera l'existència o inexistència d'una relació econòmica en el TC varia l'experiència de la SND?* (3) *Quina relació existeix entre la dimensió*

*material de la RTC i la SND? (4) Quina relació existeix entre la dimensió afectiva de la RTC i la SND? (5) Com repercuteix la privacitat de la llar com a context en què es desenvolupa el TC en la percepció de SND? (6) De quina manera es vincula la situació d'aïllament social i la percepció de SND?* La recerca es delimita a Barcelona l'any 2024 i es construeixen perfils sociològics definits per criteris de representativitat tipològica segons les variables lloc de naixement i relació econòmica. Finalment, es fa una anàlisi de continguts abductiva de les cinc entrevistes realitzades.

El treball revela diversos aspectes clau en la intersecció entre la RTC i la SND. En primer terme, la condició d'immigrant en el treball de cura remunerat intensifica l'aïllament social i la SND en termes d'exclusió. En segon lloc, es demostra que l'aïllament social com a realitat objectiva i la SND com a percepció subjectiva no operen necessàriament alhora. En tercer lloc, en els casos remunerats la precarietat laboral interacciona amb l'aïllament social i la SND. En canvi, pels casos no remunerats, tant aspectes materials expressats en termes de renúncies personals com afectius relacionats amb l'obligació moral del TC semblen interaccionar amb la percepció de SND. Finalment, el caràcter privat de la llar com a espai en què es desenvolupa el TC impossibilita la socialització en l'àmbit del treball, espai que es torna insegur i hostil per aquelles treballadores de la cura en condicions precàries. Alhora, existeix un relat unànim que reproduïx l'ideal de la provisió del TC a casa i amb la família.

Amb tot, el focus als aspectes simbòlics i representatius de l'experiència de les treballadores de la cura que perceben SND subratlla la complexitat de l'objecte d'estudi. La condició de remuneració pot dissuadir de la SND, en comparació a la no remuneració, en els casos en què la precarietat no és la norma. En canvi, la càrrega simbòlica que revesteix la centralitat del TC en les narratives de les entrevistades gira al voltant de les renúncies personals i l'obligació moral d'assumpció de la RTC, fet que interacciona estretament amb la percepció de SND. Aquests resultats destaquen la necessitat d'accions encaminades a la socialització de les tasques reproductives i la transferència d'aquesta responsabilitat a la comunitat.

## Referències bibliogràfiques

Bound, F. (2018). This “modern epidemic”: Loneliness as an emotion cluster and a neglected subject in the history of emotions. *Emotion Review*, 10(3), 242–254. <https://doi.org/10.1177/1754073918768876>

Carrasco, C. Borderías y T. Torns *El trabajo de cuidados. Historia, teoría y políticas*. Madrid: La Catarata.

Daly, M. i Lewis, J. (2000). El concepto de ‘social care’ y el análisis de los estados de bienestar contemporáneos. A C. Carrasco, C. Borderías i T. Torns (Comps.), *El trabajo de cuidados. Historia, teoría y políticas* (pp. 281-298). Madrid: La Catarata.

Díaz, M. i Martínez, R. (2018). Mujeres migrantes y trabajos de cuidados: Transformaciones del sector doméstico en España. *Panorama social*, 27, 105-118.

Liedo, B., Castellanos, E. I Sorreluz, A. (2021). Soledad, patriarcado y crisis de los cuidados: la perspectiva de género. A Moscoso, M., i Ausín, T. (eds.). *Soledades. Una cartografía para nuestro tiempo* (pp. 67-98). Madrid: Plaza y Valdés.

Thomas, C. (1993). Deconstruyendo los conceptos de cuidados. A C. Carrasco, C. Borderías i T. Torns (Comps.), *El trabajo de cuidados. Historia, teoría y políticas* (pp. 305-336). Madrid: La Catarata.

Verd, J. M., i Lozares, C. (2016). *Introducción a la investigación cualitativa*. Madrid: Editorial Síntesis.

Yang, K. (2019). *Loneliness: A Social Problem*. Londres: Routledge.